

Barentsz Journaal

STICHTING EXPEDITIESCHIP WILLEM BARENTSZ
EDITIE 25, SEPTEMBER 2019

Colofon

Het Barentsz Journaal is een uitgave van de Stichting Expeditieschip Willem Barentsz (SEWB).

Het magazine verschijnt drie keer per jaar.

In bijzondere gevallen verschijnt er een speciale editie. De inhoud van dit magazine valt onder verantwoording van SEWB.

© Voor het overnemen van artikelen en foto's is toestemming nodig van SEWB.

Losse nummers € 4,95

Eindredactie: Jan de Jager

Redactie: Jan de Jager
Tiedo de Boer

Tekst en fotografie: Jan de Jager
(tenzij anders vermeld)

Vormgeving: Paul Meijeraan

Correspondentieadres:

De Leeuwerik 4
8862 LA HARLINGEN
Telefoon: (0517) 416 051 /
06-48129591

Voor reacties, adreswijzigingen, aanmeldingen en dergelijke:
info@dewillembarentsz.nl

Het Barentsz-project op internet:
www.dewillembarentsz.nl
Hier kunt u zich ook aanmelden als vriend of als vrijwilliger.

Facebook: VriendenvandeWillemBarentsz

ANBI erkenning, nr.: 8221.57.846
Bankrek.: NL70ABNA0589169831
KvK nr.: 01178808

Plaatsen masten nieuwe mijlpaal

Maandenlang is eraan gewerkt. Zijn vrijwilligers bezig geweest met het stapsgewijs zagen en schaven van vierkante balken van Douglasshout uit de Ardennen tot ronde masten. Zijn marsen gemaakt, met kardoezen en zalingen die zorgen voor ondersteuning van de marsen aan de masten. Ezelshoofden uitgezaagd en op de kop van de ondermasten gemonteerd. Door zorgvuldig geprepareerde openingen in die ezelshoofden worden later de stengen, de verlengmasten 'geschoten' (getakeld). In de dekken van de Witte Swaen zijn doorvoeropeningen voor de masten, de vissingen, met kniestukken tussen de dekbalken versterkt. Op de bodem van het schip in de mastsporen, de zware blokken waar de masten op komen te rusten, uitsparingen gebeiteld waarin de mastvoeten worden opgesloten. Allemaal kunstige stukjes ambacht. Alles tot op de millimeter nauwkeurig gemeten en gemaakt, want tussentijds passen is er niet bij. Op de dag van het plaatsen van de masten op het schip, moet alles kloppen.

Groot festijn

Dat doet het, en hoe! Op zaterdag 24 augustus worden de grote mast en de fokkemast (althans de ondermasten, de delen tot aan de marsen) van rond veertien meter op het schip getakeld. Het wordt een glorieuze dag, andermaal een mijlpaal in dit prachtige project. Alles zit mee: de zon schittert uitbundig, de temperatuur is zomers. Het Harlinger zeemanskoor Skûmkoppen draagt haar nautisch getinte liederen tot ver over de Willemshaven, de geuzen van Vive les Gueux uit Alkmaar en de drummers van de Slaanderij fan Harlingen dragen een muzikaal steentje bij aan een vrolijke sfeer.

Schenking

Voorafgaand aan het hijsen van de masten ontvangt de Stichting uit handen van Jan Meester van de Vereniging van Handel, Scheepvaart en Nijverheid een cheque van tienduizend euro. De Vereniging stopt er na 100 jaar mee. Het nog resterend deel van haar vermogen doneert zij aan de Stichting Expeditieschip Willem Barentsz, vanuit de overtuiging dat die met de bouw van de Witte Swaen een van haar doelstellingen: bevordering van de Scheepvaart, kan voortzetten.

Mallejan

Als speciale attractie in dit toch al historisch getinte spektakel wordt de fokkemast met een mallejan van de loods naar het schip vervoerd. Vroeger werd deze wonderlijke kar met hoge wielen gebruikt om boomstammen en andere lange dingen te transporteren. Ditmaal zijn het geen paarden, maar vrijwilligers die het gevaarte naar de Dokkade zeulen. Gelukkig blijken ook zij over voldoende pk's te beschikken.

Het talrijk toegestroomde publiek en de medewerkers kijken daarna ademloos, en met bewondering toe hoe eerst de grote mast en daarna de fokkemast op het schip worden getakeld en in de dekopeningen gelaten. Langzaam, maar zonder haperen, zakken de masten omlaag tot ze vastklikken in de mastsporen. "Zuigend passen", noemen de bouwers dit. In de openingen onder de mastvoeten zijn vooraf munten gelegd, volgens een in de scheepvaart ingeburgerd bijgeloof dat zoiets geluk brengt. Met keggen worden de masten in de dekdoorvoeren vastgezet. "Hij staat wel een beetje scheef", merken sommige kijkers op, wijzend naar de fokkemast.

Deze helt inderdaad zo'n drie graden voorover, precies zoals bedoeld. Met de kanttekening dat ook de stand van de mars en van het mastspoor daar exact op is afgestemd. Als de ondermasten staan, de Harlinger vlag fier in de fokkemast en de Friese in de grote mast wappert, is de Witte Swaen nóg meer schip geworden, en zeker ook nog meer blikvanger.

Ter bekroning van het succes scanderen de geuzen "Witte Swaen, hoezee!" en speelt de Slaanderij toepasselijk 'Pirates of the Caribbean'.

Wie het festijn heeft gemist of het nog eens wil herbeleven: Jacob Roorda en Clemens van der Zwet hebben het vastgelegd in een aardige video welke te vinden is op [Youtube/maCoUkCx5YA](https://www.youtube.com/watch?v=maCoUkCx5YA).

Tweede leven voor lood uit 1746

Wie wat beleeft, kan wat vertellen. Bij avonturen die zich rond zee afspelen, zijn dat niet zelden stoere verhalen. Zoals die van de Texelse sportduikers Hans Eelman en Jac. Betsema die vol geestdrift uitzetten hoe zij in de vroege jaren 80 in de Westelijke Waddenzee een wrak vonden met zo'n zestig loodstaven. Hoe zij dit lood boven water haalden en in de vroege ochtendschemer aan land brachten, buiten het zicht van concurrerende duikers die hun bewegingen nauwlettend volgden. Van het wrak zelf is nauwelijks iets over, wanneer het schip precies is vergaan valt niet te achterhalen. Het moet ergens in de tweede helft van de achttiende eeuw zijn geweest want elk loodbroodje draagt een stempel met jaartal 1746.

De twee mannen deden hun relaas tijdens een bijzondere bijeenkomst op donderdag 4 juli bij Museum Kaap Skil in op Texel. In een plechtige ceremonie werd het lood door het museum overgedragen aan de Stichting Expeditievaartuig Willem Barentsz die het voor een periode van 10 jaar in bruikleen krijgt. In bijzijn van pers, medewerkers van het museum en van het Barentszproject werd in de jachthaven van Oudeschild het contract ondertekend. Museummanager Corina Hordijk toonde zich trots dat door deze samenwerking het lood dat eerst eeuwenlang onder het zand, en daarna jarenlang in het museum gelegen nu een tweede leven krijgt. Symbolisch werd één loodbroodje met een gewicht van een kleine 100 kilo aan boord geladen van het Barentsz-bijbootje dat voor die gelegenheid naar Texel was gevaren.

Het plan was het lood op zondag 7 juli met dit bootje naar Harlingen te brengen - zeilend en roeiend, gelijk als Barentsz' mannen op hun heroïsche terugtocht van Nova Zembla. Helaas bleek dat met een straffe wind een te lastige exercitie, bovendien was het bootje niet waterdicht. Gelukkig was er de begeleidende kotter HA62 van schipper Willem Toering die het op sleeptouw nam. Alleen het laatste stukje in de Harlinger haven werd roeiend afgelegd, waarna het loodbroodje demonstratief aan boord van de Witte Swaen werd gehesen.

De andere 58 broodjes kwamen later per vrachtwagen. Op de dag van het plaatsen van de masten werden deze aan boord gehesen. Het eeuwenoude lood van Kaap Skil met een gewicht van een kleine 6000 kilo moet de Witte Swaen stabiliteit geven. Dit tezamen met de 15000 kilo aan loodstaven die al eerder, op 21 juni, waren geladen. Deze strakke, 'moderne' staven zijn in het ruim tot een loden vloer aaneengelegd.

Laden van loodbroodje, foto Willem Toering - schipper HA62

Werfterrein

Met het verdwijnen van de twee grootste masten, is het leeg geworden in de loods naast de werf. Er wordt nog gewerkt aan allerlei onderdelen, zoals de braadspil en nagelbanken. En er liggen tal van blokken die de Stichting op de kop heeft getikt op een veiling van de failliete Delft. Maar allengs wordt het stilletjes in die hoek van de Willemskade. Wat, buiten het hoogseizoen, z'n weerslag heeft op de toeloop naar het bezoekerscentrum.

Die verlegt zich logischerwijze naar het schip, even verderop. Het bestuur van de Stichting, in nauwe samenspraak met de Gemeente, is druk doende een passende, scheepshistorische invulling te realiseren voor het werfterrein.

Ik houd van hout

Bij de start van het project in 2010 ging de bouwmeester ervan uit dat het schip in een jaar of vijf klaar zou zijn. Door allerlei omstandigheden, in het bijzonder de crisis, duurt dit wat langer. Ondanks dat is hij tevreden over het verloop, en vooral met wat er nu ligt. Om trots op te zijn. De afbouw verloopt crescendo. Weer en wind, wisseling van de seizoenen, het lijkt de bouwers nauwelijks te deren. Twee ondermasten staan, de stengen liggen goeddeels klaar om te worden gemonteerd. Dat gebeurt later, mogelijk begin volgend jaar, tezamen met de bezaansmast. Eerst moet het schip worden opgetuigd, waarmee eerstdaags wordt begonnen. Het geraamte voor het bovenet (fonetisch in oude spelling: boevenet) op voor- en achterschip is klaar. Hier komt een houten traliewerk overheen dat het scheepsvolk destijds bescherming bood tegen vijandelikheden.

Het hakkebord, het deel van de spiegel boven de hekbalk, inclusief het houtgesneden beeld van de witte zwaan, is eerst verwijderd. De hele - puntig oplopende - achtersteven wordt nu dichtgetimmerd.. Hetzelfde geldt voor de vertuining, het gedeelte van de scheepswand boven de reling van het verdek.

Sommige vrijwilligers zijn al vanaf de kiellegging in 2010 bij het project betrokken. Ze werken een, soms twee dagen per week. Vol overgave, om niet. Wat hen drijft? Omdat ze iets met scheepvaart hebben. Om iets met hun handen te maken. Vanwege het sociale aspect. Of, zoals iemand het uitdrukt: "omdat ik houd van hout".

Vrijwilligers voortvarend gestart met maken van zeilen

Naast bouwers en rondleiders is het project sinds kort een nieuwe ploeg rijker: zeilmakers. Een viertal vrijwilligers gaat regelmatig naar de Bataviawerf in Lelystad waar ze onder leiding van meesterzeilmaker Willem Bosma de kunst van het naaien van zeilen leren.

Het grootzeil is al gereed, inclusief bonnetten. Dit zijn stroken zeil die aan de onderzeilen vastgeknoopt kunnen worden om het zeiloppervlak te vergroten. Het schip krijgt vijf zeilen met een oppervlakte van 244 vierkante meter. Rondom alle zeilen wordt handmatig een zogenaamd lijkentouw genaaid ter versteviging. Een zwaar karwei, in het totaal gaat het om honderden meters touw.

foto's Janine Oosterloo - vrijwilliger Barentszproject

Voor de afbouw van het schip, en de opstart naar de exploitatie ervan, is nog veel geld nodig. Daarvoor heeft de Stichting een loterij gelanceerd met prachtige prijzen, waaronder een camper, auto en rondreis door Canada. Een lot kost € 27,50. De trekking is naar verwachting op 7 januari 2020. informatie over de loterij is te vinden op de website: www.loterij-harlingen.nl. Via de site is het ook mogelijk in te loggen op een speciale webcam met zicht op de Witte Swaen zodat alle werkzaamheden van nabij zijn te volgen.

KOOP EEN LOT VOOR DE LAATSTE LOODJES

Doe mee, help ons naar zee!

Stichting Expeditieschip Willem Barentsz organiseert een loterij voor de afbouw en exploitatie van haar schip de Witte Swaen.

Onze vrijwilligers hebben al 27.000 uur aan het schip gewerkt.

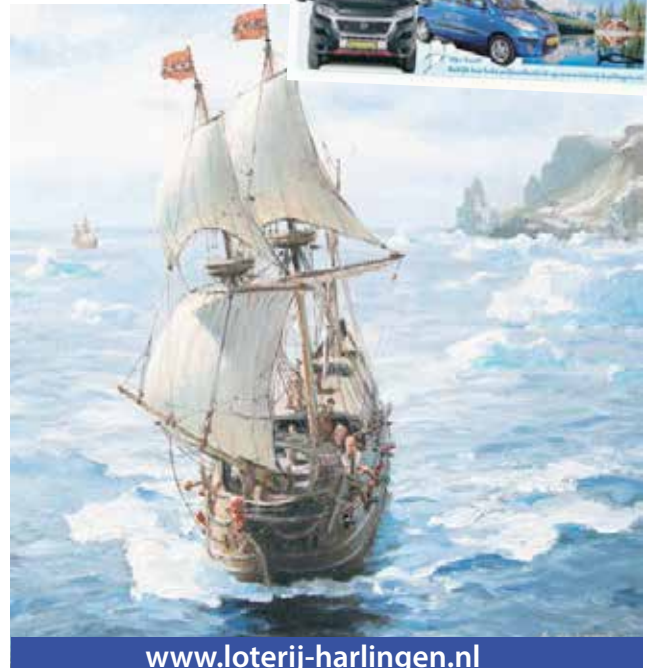
We moeten nog ongeveer 3.000 uur, voordat we de zeilen kunnen hijsen.

En voordat we het ruime sop kunnen kiezen.

Geef ons de wind in de zeilen.

Ons doel, de maritieme historie laten herleven met dit unieke schip.

We hebben vaarplannen om de ontdekkingsreis, die Barentsz begon in 1596, na te zeilen en... misschien waren we zelfs wel verder!

...navigeer naar: www.loterij-harlingen.nl

Verzending van de toegezegde loten

De verzending van de loten aan degenen die verleden jaar het bedrag van het lot aan de Stichting hebben geschonken, is gestart. Binnenkort worden de lotnummers per e-mail verstuurd.

STICHTING EXPEDITIESCHIP

Willem Barentsz

Onze zakelijke sponsors steunen
ons, steun onze sponsors!

ABL Boomverzorging & Transport, Ede
Allpa Marine Equipment, Nijmegen
Annehiel Rondhoutverwerking, Hoogersmilde
ANWB, Den Haag
Arriva Nederland
BDS Harlingen
Bilderberg Landgoed Lauswolt, Beetsterzwaag
Bodewes Shipyard, Harlingen
Boerderijstroom.nl
Boers Tuinhout Harlingen
BV Boomrooierij Terpstra, Firdgum
Bouwbedrijf Firma H van der Zee & Zn, Harlingen
Bruinsma installatiebedrijf, Achlum
CeesZijlsing techniek B.V., IJlst
Chipmunk Consultancy, Veessen
Cor Bos, Terschelling
Cygnea, Schoonhoven
Damen Shiprepair Harlingen
De Boer & De Groot b.v., Harlingen
De Vlas Transport B.V., Harlingen
DeWALT B.V.
ERIKS bv, Alkmaar
Exploitatiemaatschappij De Ried bv, Harlingen
Fam. Bouwmeester, Duitsland
Forensisch Psychiatrisch Centrum Veldzicht, Balkbrug
Frisia Zout BV, Harlingen
GAMMA Harlingen
Garage Cats, Witmarsum
Gemeente Harlingen
Grafisch Centrum Harlingen
Grand Café Restaurant Zeezicht, Terschelling
Gravin van Bylandt Stichting, Den Haag
Haisma Scheeps & Industriemotoren B.V., Harlingen
Hans van der Werf, Harlingen
Harlingenboeit.nl
Harlinger Aardewerk- en Tegelfabriek
Harlinger Overslag- en Veembedrijf B.V. (HOV)
H&M Houtbewerkingsmachines, Sneek
Heijmans Utiliteitsbouw, Drachten
Hempenius metaalbewerking, Harlingen
Herman Horselenberg, restaurator ant. uurwerken
H.J.Jilderts Holding B.V., Harlingen
Holland Hotel Restaurant Zeezicht, Harlingen
Houtcompagnie Almenum bv, Harlingen
Houthandel De Kleine, Heteren
Houtverzorging club Drachten e.o.
Houtzagerij & Houthandel De Zeewering, Zurich
It Fryske Gea, Rijs
Jansma Wegen en Milieu B.V., Drachten
Je Maintiendrai Fonds, Leeuwarden)
Joachim de Ruijter Fotografie, Harlingen
JR Shipping BV, Harlingen
Kelfort Hybride kit - Ferney Group BV, Heerhugowaard
Kieftenburg Boomsma B.V., Pingjum
KTF Harlingen BV
Kuipers Woudsend B.V.
Kunstenaarsassociëteit 'Het Zilt', Harlingen
Langhout Heftrucks, Franeker
Lions Club Tsjerk Hiddes, Harlingen
Makelaardij Stegenga B.V., Harlingen
Mannen van Staal, Leeuwarden
MarineDiscounter.nl, Harlingen
MDC (Maritieme Designs Company), Oosterbierum
Meer dan Media, Harlingen
Metabo Nederland BV, Breukelen
Nesta Shipping B.V., Harlingen
Nuon, Leeuwarden
Oosterhof Holman BV, Harlingen
P.K. Koopmans Lakfabrieken B.V., Marrum
Project Delta Group
Provincie Fryslân
Rabobank NW Friesland
Reiny Bourgonje Fotografie, Heerenveen
Sail-Point webmagazine voor kl. Scheepvaart
Salomé Advocatuur, Bilthoven
Scheepswinkel van Meer, Harlingen
SMTS Designers & Constructors, Drachten
Sociëteit Zeeburg, Harlingen
Staatsbosbeheer (diverse regio's)
Steemar marine service, Harlingen
Stichting Maritiem Centrum, Doorn
Tehado Engineering B.V., Drachten
Ten Bulte Rondhout, Winterswijk
Terp 10 Communicatie, Oosterbierum
Touwfabriek Langman BV, Nijkerk
Van den Herik, Sliedrecht
Van der Wal v.o.f. boomrooierij, Quatrebras
Van Smeden Harlingen B.V.
Ventura Systems BV, Bolsward
Vermilion Energy Netherlands B.V., Harlingen
Visser A.T.R B.V., Harlingen
Visser Special Metal Products, Harlingen
Wateler a.t.b. B.V., Minnertsga
Wierda Scheepsreparatie B.V., Harlingen
Windpowercentre BV, Harlingen
Zuidema Kraanbedrijf BV, Harlingen

